הצעת חוק התקשורת (שידורים) התשפ"ה- 2025 – עמדה מטעם ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל

סימוכין: עמדות ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל מיום 16.5.2025 ומיום 21.9.2025, כפי שהונחו בפני ועדת שרים לענייני חקיקה

הרינו מתכבדים לפנות לוועדה בהתייחס לדיון הנערך ביום 08.12.2025, בהצעת חוק התקשורת (שידורים) תשפ"ו-2025, והכנתה לקריאה שנייה ושלישית. נבקש להפנות את תשומת ליבה של הוועדה למרכיבי החוק המהווים סכנה מידית וברורה לעיתונות החופשית בישראל, ומעלים חשש למעורבות פוליטית וממשלתית עמוקה בשוק התקשורת במסווה של אסדרתו.

ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל מייצג את רוב העוסקים במקצוע העיתונות בארץ, בכל כלי התקשורת - הממוסדת והעצמאית. הוא משמש כארגון היציג של עיתונאים ברוב כלי התקשורת, וככזה עוסק בזכויות העובדים לצד פעילות מתמדת במגוון זירות למען חופש העיתונות.

א. פגמים בהליך החקיקה וסתירה חוקתית

כבר בפתח דברינו, נבהיר כי ההחלטה על הקמת הוועדה המיוחדת לדיון בחוק התקבלה בניגוד לסדרי עבודת הכנסת, כפי שקבעה היועצת המשפטית לכנסת. מדובר בנדבך נוסף בהתנהלות הרצופה פגמים מהותיים לאורך הליך החקיקה. בהקשר זה ובלית ברירה, הגיש הארגון עתירות מתאימות לבית המשפט העליון בשיבתו כבג"ץ (בג"ץ 54363-10-25 **ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל נ' שר התקשורת ואח'**). מבלי לגרוע מכל האמור, עיון בנוסח הצעת החוק מראה כי היא אינה חוקתית, וסותרת את הוראות פסקת ההגבלה כמשמעותה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ובחוק יסוד: חופש העיסוק (לרבות דרישת התכלית והמידתיות) ובתוך כך, פוגעת בחופש הביטוי של הציבור ושל עיתונאים, בעצמאותה של העיתונות, בחוסנם הכלכלי של כלי תקשורת, בחופש העיסוק של עיתונאים וביטחונם התעסוקתי ובזכות הציבור לדעת.

ב. הכשלים המהותיים בהצעת החוק

החוק מבקש להתיר את המגבלות הקיימות כיום באשר לבעלויות צולבות בשוק התקשורת, "על מנת לאפשר מודלים משולבים וגמישים של אספקת תכני צפיה ושמע בהתאם למגמות בעולם." בפועל, כבר במצב הקיים שוק התקשורת והעיתונות בישראל ריכוזי יותר ממרבית מקביליו בעולם הדמוקרטי. ביטול המגבלות יוביל לצבירת כוח בלתי-פרופורציונלי בידי יחידים, שישלטו על המידע המגיע לציבור. בצירוף עם ביטול ההפרדה המבנית בין חברת החדשות לבין הערוץ ובעליו – ייווצר כר פורה לעלייה ביחסים בלתי-תקינים בין בעלי ההון לבין השלטון ותתאפשר התערבות מתמדת של הבעלים בתכנים העיתונאיים. שינוי מפת הבעלויות בשוק התקשורת הישראלי בעקבות החוק תשפיע על המשק הישראלי כולו, ותהיינה לו השפעות מרחיקות לכת על הריכוזיות גם מעבר לענף התקשורת.

ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל / 055-5577810 / office@itonaim.org.il

סכנה מוחשית נוספת בביטול ההפרדה המבנית נוגעת לשוק הפרסום, בו מחזיקים התאגידים הגדולים בנתח משמעותי. הפיכת מנכ"ל הערוץ לממונה על העורך הראשי של חברת החדשות תחשוף את העיתונאים ללחצים מצד המפרסמים הגדולים, תאפשר צנזורה מסחרית ותבלום תחקירים וביקורת נגד תאגידי ענק, שיוכלו לאיים בהסטת תקציבים.

על פי הצעת החוק, את מקומן של הרשות השנייה ומועצת הכבלים והלוויין ימלא גוף חדש – הרשות לתקשורת משודרת. אמנם ההצעה מגדירה את הרשות כעצמאית, אך ארבעה מתוך שבעת חבריה ימונו ישירות על ידי שר התקשורת וחבר נוסף ימונה על ידי מנכ"ל המשרד – משרת אמון של השר. בפועל, זוהי פוליטיזציה מובהקת ומוחלטת של הרגולטור שיפקח הן על ערוצי הברודקאסט ושידורי הרדיו וגם על התשתיות הרב-ערוציות. זאת, כאשר למועצה עומדת הסמכות לקבוע קנסות מנהליים של עד 1% מההכנסה השנתית של כלי תקשורת, וכן להסירו ממרשם ספקי החדשות – צעד השקול בפועל לשלילת רישיון. יתר על כן, על פי סעיף 130 (ב') להצעת החוק, ועדת העיצומים של המועצה רשאית לקבוע תנאים נוספים שעל המפר לעמוד בהם במהלך תקופת ההתחייבות. הנוסח המוצע לא מטיל מגבלות על גבולות הגזרה של אותם תנאים, ולמעשה מעניק לוועדה סמכות בלתי-מוגבלת באופן הטיפול בהפרות.

סעיף 95 (ב') להצעת החוק מסמיך את מועצת הרשות החדשה לאשר רכישה של ספק תכנים רשום על-ידי ספק תכנים אחר, תוך הפקעת הסמכות לכך מרשות התחרות. אלא שבניגוד לרשות התחרות, שהיא הגוף המקצועי המחזיק בידע הרלוונטי ובניסיון הדרוש לבחינת מיזוגים והשפעתם על השוק, למועצה, כפי שמפורט הרכבה בהצעת החוק, אין את הכלים המקצועיים הנחוצים. נדמה שההצעה אף מכירה בכך, שכן היא מורה למועצה להיוועץ עם רשות התחרות ובכל זאת מותירה בידה את ההחלטה.

התנאים לרישום כספק חדשות מעלים גם הם קשיים, בהיותם דלים ומינימליים: חמישה עובדים בעלי תעודת לע"מ והוצאה שנתית של שני מלש"ח. בשילוב עם ההבטחה בחוק לשדר בחינם כל ספק חדשות על גבי היישומון שיוקם מכוח החוק – זהו מתכון להקמת ערוצי חדשות קיקיוניים שלא עומדים באף סטנדרט עיתונאי מוסכם אך זוכים לתפוצה נרחבת בחסות המדינה. החוק אף מבקש לחייב ספקים רשומים בפרסום תקנון אתיקה שיגבשו באופן עצמאי, "מתוך רצון לצמצם מעורבות רגולטורית בתוכן". המשמעות היא הפרטה של האתיקה העיתונאית בישראל, והתחייבות של כל ספק חדשות לכללים התפורים למידותיו במקום לכללים המקובלים של מקצוע העיתונות המפורטים בתקנון האתיקה של מועצת העיתונות, להם מחויבים כיום העיתונאים בישראל.

לכל זאת מתווספת הסמכות לקביעת כללים בנוגע לנתוני צפיה, תוך פגיעה במעמד ועדת המדרוג הבלתי תלויה, יצירת כאוס בשוק התקשורת ואופן חלוקת עוגת הפרסום, באמצעות קביעת נתוני מדידה והטיית חלוקת תקציב לשכת הפרסום הממשלתית.

ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל / 055-5577810 / office@itonaim.org.il

לא ניתן לנתק את הצעת החוק שלפנינו מהצעדים המקבילים בהם נוקטת הממשלה נגד השידור הציבורי בימים אלה, כשלצידם מונחות על שולחן הכנסת שורת הצעות חוק פרטיות שמסמנות את התקשורת החופשית כמטרה. זוהי תנועת מלקחיים המאיימת על חופש העיתונות בתקשורת הציבורית והמסחרית במקביל, ומבקשת לפגוע בזכותו של הציבור בישראל לעיתונות חופשית, מקצועית ונטולת פניות. אנו קוראים לחברי הוועדה למנוע זאת, ולדרוש תיקון יסודי של הכשלים המבניים בחוק, כפי שהוצגו לעיל, כתנאי לקידומו.

ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל / 055-5577810 / office@itonaim.org.il